

SOFTURI DE BIBLIOTECĂ UTILIZATE ÎN BIBLIOTECILE DIN REPUBLICA MOLDOVA

Șchiopu Viorica, Toma Valentina

Prelucrare analitico-sintetică a documentelor, BTȘ UTM

Abstract: Se argumentează impactul pe care noile tehnologii informaționale îl au asupra unei biblioteci universitare luând exemplul Bibliotecii Universității Tehnice din Moldova – în special prin prisma activității de prelucrare a informației, activitate primordială pentru funcționarea optimă a oricărei instituții de acest nivel.

Cuvinte cheie: Softuri de bibliotecă, softul specializat de bibliotecă ALEPH, softul specializat de bibliotecă Q Series, catalogare partajată, catalog electronic, sisteme integrate de bibliotecă.

Impactul noilor tehnologii informaționale asupra diferitor domenii ale activității de bibliotecă este unul dintre cele mai populare subiecte discutate activ în mediul bibliotecii începând încă cu a doua jumătate a secolului XX. Deosebit de intens se resimte acest lucru în domeniul serviciilor bibliografice și de informare pentru utilizatorii bibliotecii, necesitând reorganizarea acestora, precum și revizuirea și schimbarea funcțiilor tradiționale ale angajaților lor. Rețeaua Mondială deschide noi oportunități pentru utilizarea experienței profesionale și a cunoștințelor bibliotecarilor în satisfacerea nevoilor de informare ale societății. În lumea de astăzi, utilizatorii evaluează biblioteca din punctul de vedere al eficienței și integrității nevoilor de informare.

Unul dintre factorii care au determinat situația actuală complicată, în care s-au pomenit bibliotecile, este că modernizarea în cadrul acestor instituții a început mai târziu, decât în celelalte sfere ale vieții. Acest fapt face ca cercetarea în domeniul biblioteconomiei să fie foarte relevantă.

Deoarece suntem în procesul de implementare a unui nou soft de bibliotecă, am considerat că cercetarea dată ne va ajuta să vedem cum utilizarea diverselor instrumente tehnologice și de comunicare contribuie la îmbunătățirea serviciilor de informare și de referință pentru utilizatori, permițând bibliotecarilor să comunice cu aceștia într-un moment în care este nevoie de informații, și nu numai atunci când vin la bibliotecă.

În ciuda diversității sistemelor informatice automatizate de bibliotecă pe piață și a dezvoltării lor constante, până la sfârșitul ultimului deceniu au existat premise obiective pentru apariția unei noi generații de softuri, cu caracteristici calitativ noi care oferă bibliotecilor și utilizatorilor lor oportunități și avantaje suplimentare. Bibliotecile din țara noastră au înaintat pe calea informatizării în funcție de resursele financiare obținute în acest scop. Procurarea softurilor specializate a

început aproximativ la finele anilor '90 ai secolului trecut din banii obținuți din diverse proiecte. Bibliotecile universitare au fost lideri în achiziționarea și utilizarea softurilor de bibliotecă. Ele au experiența utilizării diferitor softuri. Toate bibliotecile au optat pentru sisteme integrate.

Informatizarea Bibliotecii Tehnico-științifice a Universității Tehnice a Moldovei a început cu implementarea softului Q-Series încă în anul 2003. Fundația Soros a acordat Bibliotecii Universitare un grant, pentru realizarea proiectului de informatizare, ceea ce a permis procurarea softului integrat de bibliotecă Q-Series și a unui lot de echipament tehnic.

Indiscutabil, a urmat o perioadă foarte dificilă pentru personalul implicat la acel moment, deoarece nu exista absolut nici o experiență de utilizare a tehnologiilor. Au fost numeroase participări la întruniri și ședințe de lucru în vederea școlarizării personalului.

Totuși, toate documentele intrate în bibliotecă din anul 2003 pot fi regăsite în catalogul electronic al BTȘ UTM. În afara de aceasta, au fost introduse toate documentele, în limba română și limbile străine. Astfel, anevoios, dar s-a reușit crearea bazei de date locale pentru documentele achiziționate curent (pe suport hârtie sau electronic) și pentru documentele existente reflectate în cataloagele tradiționale. Cu părere de rău, încă nu s-a reușit introducerea literaturii în limba rusă, achiziționată de bibliotecă până în anul 2003.

La creare bazei de date locale la BTȘ UTM au fost antrenate următoarele servicii: Prelucrarea analitico-sintetică a documentelor, Completarea și Evidența Colecțiilor, Asistența Informațională, serviciul Informatizare.

În anul 2014 începe a 2-a etapă de informatizare prin instalarea sistemului integrat de bibliotecă ALEPH (Automated Library Expandable Program), un program modern, utilizat cu precădere de bibliotecile academice, achiziționat de la firma Ex-LH din Budapesta (subsidiară a firmei Ex-Libris, Israel). Sistemul integrat ALEPH va asigura studenților și cadrelor didactice acces la informațiile cuprinse în baza de date comună a celor șapte biblioteci universitare. La prima etapă, reprezentanți ai companiei ExLibris, precum și specialiști din bibliotecile partenere din Europa, au instruit un grup de bibliotecari din cele șapte biblioteci universitare. Instruirea formatorilor s-a făcut în cadrul unui seminar pe parcursul mai multor zile de către reprezentantul firmei, dr. ing. Doina Ostafe, specialist în managementul informatizării, care a prezentat modulul pentru catalogarea documentelor, în conformitate cu formatul UNIMARC al cărui scop final este facilitarea schimbului internațional de date bibliografice.

Pentru a elucida utilitatea implementării acestui soft am făcut un studiu de impact asupra exploatării și utilizării softurilor de bibliotecă ALEPH și Q Series, pe baza analizării rezultatelor din două chestionare. Având în vedere cerințele

diferite față de aceste softuri al bibliotecilor și al utilizatorilor, am considerat bună utilizarea a două chestionare: unul pentru bibliotecari practicieni și altul pentru utilizatori. Respectiv, și conținutul chestionarelor au fost diferite, tocmai pentru că am urmărit să vedem și părerea bibliotecarilor și părerea utilizatorilor despre aceste softuri.

Ipotezele formulate în cadrul studiului. Introducerea softului ALEPH în procesul de prelucrare a informației în cadrul BTȘ UTM a influențat benefic procesul de prelucrare a documentelor și a dus la ridicarea calității bazei de date prin crearea catalogului partajat. Aderarea la catalogul partajat a celor șapte biblioteci universitare din Republica Moldova a facilitat accesul utilizatorilor din mediul academic la informație.

„*Studiul de caz asupra exploatării și utilizării softurilor de bibliotecă ALEPH și Q Series*” realizat la BTȘ UTM a abordat unele probleme legate de implementarea softurilor în biblioteci (în cazul nostru - ALEPH) precum și părerile utilizatorilor bibliotecii noastre vizavi de catalogul partajat. În urma analizei datelor obținute din cele două sondaje realizate, am observat cum s-au schimbat procesele de lucru în bibliotecă datorită informatizării și cum sau schimbat în timp nevoile informaționale ale utilizatorului bibliotecii universitare. Ce lucruri noi am înregistrat? Biblioteca nu mai poate răspunde volumului de cereri bazându-se pe produsele informaționale proprii (tradiționale sau electronice) fără utilizarea cataloagelor partajate. Aderarea la acesta este un pas enorm pentru asigurarea informațională a utilizatorilor. Dacă analizăm părerile angajaților bibliotecii, observăm că aceștia înțeleg importanța implementării softurilor în lucru din biblioteci și sunt gata să depună efortul necesar pentru crearea catalogului partajat. Pentru ei sunt prioritare următoarele condiții: accesul liber, deschis al utilizatorilor la colecțiile bibliotecii noastre cât și la colecțiile altor șase biblioteci universitare din țara noastră, perfecționarea proprie în vederea asimilării sistemelor date. Au fost apreciate și uneltele eficiente, ușor de utilizat și proceduri ce vin în întâmpinarea cerințelor tot mai mari din domeniu, furnizate bibliotecilor universitare de către sistemul integrat de bibliotecă ALEPH, din prezent și viitor.

În rezultatul cercetărilor au fost descoperite și unele neajunsuri în activitatea de prelucrare a informației, care au fost descrise nemijlocit în cadrul analizei rezultatelor chestionarului. Așa, conform opiniei bibliotecarilor practicieni, aceștia nu sunt mulțumiți de rezultatele conversiei, ei spun că redactarea descrierilor bibliografice convertite poate dura ani de zile. O altă cauză a nesatisfacerii lucrătorilor și utilizatorilor este faptul că softul oferă caractere mărunte de meniu, ceea ce complică și încetinește ritmul de utilizare a acestora; meniul oferă o varietate foarte largă de funcții și astfel creează dificultăți de orientare; în fișierele

de autoritate există un șir interminabil de greșeli, care trebuiesc corectate în timpul descrierii bibliografice, ceea ce, iarăși, frânează procesul de catalogare.

Pe parcursul cercetărilor efectuate s-a demonstrat definitiv și convingător efectul pozitiv al introducerii softului ALEPH în biblioteca universitară. Totodată, știind problemele existente, trebuie să menționăm că implementarea acestuia decurge puțin problematic. Cauzele principale ale ineficienței acestui proces sunt: lipsa personalului calificat; lipsa asistenței tehnice din partea furnizorilor; lipsa unei concepții unice de efectuare a descrierilor analitice etc. Totodată, specificul activității unei biblioteci universitare este determinat de publicul servit. Biblioteca trebuie să plaseze necesitățile clientelei în centrul preocupărilor sale. Tehnologiile informaționale schimbă modul de utilizare a serviciilor bibliotecare. Studenții doresc să recurgă la serviciile virtuale ale bibliotecii (informare, împrumut, livrarea electronică de documente), aceasta, ca urmare, va lărgi accesul la informația stocată în bibliotecă. Modul în care biblioteca reacționează la schimbarea nevoilor utilizatorilor este introducerea noilor servicii însoțită de schimbările tehnologice. Datele obținute din sondaj ne vor permite să căutăm căi de soluționare a problemelor cu care ne confruntăm noi, bibliotecarii, și cu care se confruntă utilizatorii noștri. Rezultatele obținute ne demonstrează că vectorul mișcării este corect și crearea catalogului partajat este și în beneficiul bibliotecarului și al utilizatorului de informații.

Concluzii finale.

Biblioteconomia din Republica Moldova este un domeniu care a profitat mai puțin de pe urma avansului tehnologic și al informatizării în raport cu țările vecine: România, Ucraina, Rusia. Totuși, trecând de la o meserie pur manuală, prin multe încercări de automatizare, s-a ajuns la un grad relativ acceptabil de informatizare, cu ajutorul computerelor și al internetului.

Procesul prelucrării documentelor cu ajutorul sistemelor informatizate este doar un aspect al automatizării, însă unul de bază. În bibliotecile din Republica Moldova s-au aplicat și se aplică diverse softuri, toate având modulul de prelucrare a documentelor. Decizia de alegere a softurilor aparține fiecărei biblioteci, în parte, însă, grație colaborării inter-bibliotecare s-au luat și decizii în comun, prin intermediul consorțiilor, proiectelor. Softurile TINLIB și Q-Series au fost cele mai populare. Actualmente, în bibliotecile universitare persistă ALEPH.

Experiența prin care a trecut BTȘ UTM nu este una neobișnuită. Catalogarea automatizată se efectuează cu ajutorul formatului MARC 21. S-a lucrat cu două softuri Q-Series și ALEPH. Comparația este în favoarea ultimului produs: viteză înaltă de funcționare, integrarea avantajelor catalogului partajat, verificarea imediată a înregistrării bibliografice, afișarea pe ecran a fișei de catalog etc. Însă,

sunt evidente și unele probleme, legate de multitudinea de funcții, înregistrările de holding, erorile de partajare a descrierilor bibliografice, omisiunile de conversie etc. Utilizatorii BTȘ UTM apreciază pozitiv rezultatul implementării softului nou de bibliotecă, având ca expresie catalogul electronic. Interfața catalogului este considerată acceptabilă. Este preferată căutarea avansată a informației. Este salutată ideea catalogului partajat. Indiscutabil, automatizarea tehnologiilor de muncă aduce beneficii atât bibliotecii și bibliotecarilor, cât și utilizatorilor.

Reieșind din rezultatele cercetării, ne asumăm responsabilitatea de a propune anumite recomandări de îmbunătățire:

- Suport tehnic din partea furnizorului pe tot parcursul exploatării softului dat;
- Instruirea și includerea bibliotecarilor din alte secții în lucrul de redactare a descrierilor bibliografice din conversie, pentru ca să facem ordine în catalogul electronic partajat cât mai curând. Acești oameni trebuie să fie foarte bine pregătiți pentru a evita erorile din catalogul partajat, care sunt vizibile tuturor membrilor din consorțiu;
- Dotare tehnică adecvată cerințelor de exploatare a softului ALEPH;
- Instruirea utilizatorilor în vederea familiarizării cu posibilitățile catalogului partajat;
- Colaborare mai strânsă între bibliotecarii responsabili de prelucrarea documentelor din universitățile membre ale consorțiului;
- Difuzarea experienței privind explorarea și utilizarea soft-ului ALEPH și altor softuri de bibliotecă.

Bibliografie selectivă:

1. ADAȘAN, Elena. *Metode și tehnici de căutare și regăsire a informației în programul Q-Series*. 2008. [on-line] [Accesat 04.11.2017]. Disponibil:

<https://www.bing.com/search?q=Metode+%C5%9Fi+tehnici+de+c%C4%83utare+%C5%9Fi+reg%C4%83sire+a+informa%C5%A3iei+%C3%AE+programul+Q-Series&qs=n&form=QBRE&sp=-1&pq=metode+%C5%9Fi+tehnici+de+c%C4%83utare+%C5%9Fi+reg%C4%83sire&sc=0-40&sk=&cvid=13211F0E81D34B38B9E1051064C40684>

2. CHERADI, Natalia, GUDIMA, Ana. *Implementarea software specializat de bibliotecă în bibliotecile universitare din RM*. In Magazin bibliologic nr. 1-4 | 2016, pp. 48-53. [on-line] [Accesat 04.12.2017]. Disponibil: <http://www.bnrm.md/files/publicatii/Magazin-bibliologic2016.pdf>.

3. ШРАЙБЕРГ Я.Л., *Автоматизация библиотек сегодня: оценка и осмысление подходов и проблем*. Государственная публичная научно-техническая библиотека России, Москва, [on-line] [Accesat 03.11.2017]. Disponibil: <http://www.gpntb.ru/win/interevents/crimea98/doc1/doc31.html>